

Наукова фантастика, звертаючись до гіпотетичних ситуацій, виконує важливу функцію – привчання до зустрічі з незвичним, надзвичайним, чужим ДО того, як припущене стане насправді...

Філософія наукової фантастики зацікавила багатьох...

30 листопада в аудиторії 40 в рамках Міжнародного україно-польського фестивалю *Роз_Зарт* відбулось засідання Філософського клубу ЗДІА за темою «Філософія наукової фантастики». Спочатку тема доповіді була задумана більш вузькою – «Філософія фантастики Станіслава Лема», но... не сталося. Однак, більш розгорнута, назва засідання, природно, привернула більше слухачів. Тим більше, що особистість доповідача – колишнього студента ЗДІА, а нині консультанта Інституту атомної фізики (Латвія), д.ф-м. наук, майстра ТРВЗ професора Олександра Теодоровича Нарбута відома багатьом і не тільки у нашому місті.

Про особливості жанру та шляхи розвитку наукової фантастики, про поширеність, перспективи подальшого розвію, про людське «я» та шляхи його формування у Всесвіті, майбутнє Світобудови йшлося на цьому засіданні.

Наукова фантастика (Н.Ф.) належить до основних жанрів фантастики... В цілому, наукова фантастика розповідає про технології та візії майбутнього. Н.Ф. змушує працювати, вона змушує думати, піднімати себе до рівня таких авторів як Станіслав Лем, Айзек Азімов, Роберт Шеклі, Іван Єфремов Жуль Верна, Герберт Велс... Вона робить читача людиною майбутнього.

Особливості наукової фантастики визначають її складність як явища мистецтва. Специфіка Н.Ф. залишається предметом дискусії. Суперечливі визначення її — як жанру, прийому, літератури мрії, науково-технічного передбачення — мабуть, не охоплюють всіх сторін предмету.

Більш адекватним представляється трактування Н.Ф. як нового художнього методу, що органічно поєднує принципи наукового і художнього мислення. Його елементи виникають із становленням сучасної науки (твори Т. Мору, І. Кеплера, Дж. Свіфта і ін.), а формування відбувається в творчості Г. Велса, що з'єднав традиції науково-технічної і соціальної утопії з прийомами реалістичного роману і наукового «уявного експерименту». Подальший розвиток Н.Ф. отримує у К. Чапека, О. М. Толстого, О. Стейплдона і ін. фантастів 20 – 30-х рр. XX ст.

У епоху науково-технічної революції наукова фантастика стає масовим явищем мистецтва, найширше представленим в прозі...

Жанри фантастики визначаються залежно від типу допущення, що може характеризуватися як існування з волі

автора неможливого чи невідомого в реальності, але можливого і відомого в світі твору.

Вводячи ті чи інші фантастичні допущення, фантасти тим самим конструюють певну вигадану реальність і постулюють певні закони вигаданого світу, яким повинні підкорятися не тільки персонажі творів, але також і самі автори. Загалом дослідники фантастики виділяють два основних типи: **природничо-наукове допущення** і **гуманітарно-наукове**. В одному творі можлива наявність одночасно кількох допущень, тому іноді твір складно віднести до єдиного жанру.

Природничо-наукові допущення базуються на припущеннях (гіпотезах, здогадках), які включають описи аномалій відомих законів природи (наприклад, високотемпературна надпровідність), відкриття вірогідних, але досі невідомих явищ природи (подорожі в часі, телепортація, позаземне життя), винаходи, які відповідають сучасній на момент створення твору науковій картині світу (кіборги, квантові комп'ютери), моделювання невідомих явищ (біологія іншопланетян). Передусім природничо-наукове фантастичне допущення лежить в основі Н.Ф.

Коли допущення базується на гуманітарних науках: соціології, культурології та інших, – воно зветься **гуманітарно-науковим**.

У рамках природничо-наукового й гуманітарно-наукових допущень виділяється футурологічне. Воно засноване на думках щодо майбутніх можливих подій, а не теперішніх чи минулих.

Йшлося на засіданні про таке таїнство-во, яким є художній твір... Як була таїнством до пори до часу праця винахідника. Як багато в чому досі є таїнством будь-який творчий процес. Чим таємниця літературної творчості відрізняється від таємниці винахідництва, таємниці відкриттів в науці або таємниці художнього відображення світу?

Порушена була також тема технології рішення винахідницьких задач (ТРВЗ) та технічного винахідництва, наукового передбачення... Питання, які здавалися природними автору теорії рішення винахідницьких завдань (ТРВЗ), представлялися блюзнірськими людям, що писали не що-небудь, а саме фантастику — літературу, максимально серед інших напрямків наближену до винахідництва і наук.

Сама ж проблема виникла природно, не могла не виникнути. Винахідницька діяльність людини здійснюється за певними законами, правилами, принципами, які можна виявити, вивчаючи існуючі авторські свідоцтва і патенти.

Занадто смілива, часто неможлива для здійснення «в металі», винахідницька ідея природно стає ідеєю фантастичною. Ідеї, на які занадто рано вимагати патент, можуть бути описані лише на сторінках науково-фантастичних творів...

В.О. Товарниченко,
доцент кафедри філософії
та соціальних наук

редактор газети
Н.А. Юсупова

